

РИНОК ПРАЦІ ТА ЙОГО СОБЛИВОСТІ

Новікова О.С., ст.. викладач кафедри економіки

Кілька десятків років тому питання продажу відомого футболіста від одного клубу до іншого широко висміювалось у радянських карикатурах з огляду на те, що жива людина нібито виступала об'єктом купівлі–продажу. На той час говорити про ринок праці можна було хіба що у жартівливому сенсі, бо ж люди не продаються з часів рабства. Подібні підходи ми зустрічаємо і зараз, коли колишній Секретар з праці уряду Сполучених Штатів намагався відмовитись від терміну «ринок праці» у офіційних паперах свого відомства. Надто соціалістичний урядовець також намагався змінити підхід до питання зайнятості і відійти від використання економічних законів у цьому питанні.

І все ж ми мусимо визнати – ринок праці дійсно існує. Але це не ринок продажу, а швидше оренди робочої сили на певних умовах на орієнтовно визначений термін. Він також має суттєві особливості, пов'язані з специфікою товару – ризиком травм, необхідністю враховувати психологічний клімат в колективі, особу керівника, можливість працювати на неповний графік або ж понаднормово. І тим не менш це ринок і має всі характерні ознаки ринку. Йому притаманне своє інституційне середовище, що обслуговує покупців і продавців і полегшує їх взаємодію (біржі праці, агенції працевлаштування, бюро, спеціалізовані сайти розміщення замовлень), інформація про ціни та умови роботи загалом доступна і фіксована після моменту укладення угоди, а власне самі угоди, що не обов'язково укладаються в письмовій формі, зазвичай суворо дотримуються. Більшість угод передбачають оплату робочого часу, і не пов'язані з продуктом, що випускається. Внаслідок цього мотивування і організація процесу виробництва у подальшому покладається на менеджера виробництва. В результаті угод на ринку праці люди отримують оплачувану роботу на певному підприємстві на визначених умовах і за певної платні, що власне дозволяє ефективно розмістити найцінніший фактор виробництва – працю – на підприємствах, забезпечивши його роль у процесі суспільного виробництва. При цьому праця залишається невіддільною від людини і тому потребує особливих підходів як при аналізі, так і в процесі регулювання.

Специфіка робочої сили як товару передбачає участь у ринку праці лише дорослих особисто вільних громадян, що зацікавлені в отриманні роботи і відповідно виключає з нього ту частину населення, що не має достатніх навичок або ж бажання працювати. Робочу силу країни представляє категорія «економічно активне населення», що традиційно обраховується за методологією МОП.

Протягом останніх трьох років його кількість в Україні поступово зменшилась з 19035,2 тис. осіб у 2014 році до 17303,6 тис. осіб у 2016. Причини такого різкого зменшення стали як природне зменшення населення, так і трудова еміграція, дисбаланс на ринку праці (переважання попиту на робітничі професії і недостатній попит на спеціалістів з вищою освітою). Найбільшу активність у пошуку роботи проявляють чоловіки віком від 30 до 34 років (91,1%), випередивши жінок у середньому більш як на 10%. У середньому ж рівень економічної активності населення у 2016 році склав 62,2%. Молоді особи віком до 24 років приймають мінімальну участь у ринку праці (35,1%), надаючи перевагу отриманню освіти, яка на жаль не гарантує більш успішного працевлаштування. За даними Служби зайнятості пропозиція робочої сили перевищує попит, і у липні 2017 р. на 1 робоче місце претендувало приблизно 5 безробітних. Усього ж в той період у країні було зареєстровано 319,9 тис. осіб безробітних, що отримували допомогу по безробіттю. Загальна кількість безробітних у 2016р. становила 1 678,2 тис. осіб, а рівень безробіття становив 9,3%.

На сьогодні ринок праці потребує детальної уваги через невідповідність окремих вимог законодавства про працю реаліям сьогодення, тенденції до зниження працевітності виробництва крупними компаніями, нехтування вимогами трудового законодавства значною частиною приватного бізнесу. Роботодавці часто заявляють про невідповідність підготовки молодих спеціалістів потребам сучасного бізнесу, застарілість знань працівників середнього віку, перенасичення ринку спеціалістами з економічною та юридичною освітою.